

شیوه نامه نگارش

دانشگاه آزاد اسلامی

به کوشش: دکتر هومن یوسفدهی

معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی

شورای حفاظت و نشر زبان فارسی

سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

۱۳۹۵

سرشناسه	: یوسفدهی، هومن، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: شیوه نامه نگارش دانشگاه آزاد اسلامی/ به کوشش هومن یوسفدهی. ۴ [برای معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی، شورای حفظ و گسترش زبان فارسی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۸۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۵۶۶-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: گزارش نویسی علمی و فنی
موضوع	: Technical reports
موضوع	: نگارش علمی و فنی
موضوع	: Technical writing
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. معاونت دانشجویی و فرهنگی
شناسه افزوده	: شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ش ۹/۱۰/۲۳۶۹ LB
رده بندی دیسی	: ۸۰۸/۰۶۶
شماره کتبی ملی	: ۴۶۲۰۱۱۵

شیوه نامه نگارش دانشگاه آزاد اسلامی

به کوشش دکتر هومن یوسفدهی

طراح جلد: سحر آرا: مریم دهقانی

قطع وزیری - پیراژ ۲۰۰۰ جلد

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۵

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

نشانی الکترونیکی: piu.sefareshat@gmail.com

معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی و شورای حفظ و گسترش زبان فارسی

کلیه حقوق مربوط به کتاب برای دانشگاه آزاد اسلامی محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۵۶۶-۳

فهرست عنوان‌ها

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۱	نگارش واژه‌ها و ترکیب‌ها
۱۱	۱- رعایت املائی صحیح
۱۳	۲- حفظ استقلال واژه‌ها
۱۷	۳- کاربرد درست واژه‌های فارسی
۲۰	۴- کاربرد لغت‌های عربی
۲۶	۵- کاربرد واژه‌های فرنگی
۲۹	نگارش جمله‌ها و عبارت‌ها
۲۹	۱- نگارش جمله‌ها
۳۰	۲- جمله‌سازی صحیح
۳۳	۳- حذف واژه‌های بی‌هوده و غیر ضروری
۳۵	نشانه‌گذاری
۳۵	• نقطه (.)
۳۷	• کاما یا ویرگول (،)
۳۷	• نقطه کاما یا نقطه ویرگول (؛)
۳۸	• دو نقطه (:)
۳۹	• گیومه ("و")
۳۹	• علامت سؤال (?)
۴۰	• علامت تعجب (!)
۴۰	• کمانک یا پرانتز ()
۴۱	• سه نقطه (...)
۴۲	• ستاره (*)
۴۳	• خط تیره بلند (-)

۴۳	• خط تیره کوتاه (-).....
۴۳	• قلاب [].....
۴۳	• خط مایل یا ممیز (/).....
۴۴	• ابرو یا اکولاد { }.....
۴۴	• پیکان یا فلش (→).....
۴۴	• همان یا ایضا (ء).....
۴۴	• مذکر (♂).....
۴۴	• شکل های هندسی توپر و توخالی (●, ○, ■, □ و ...).....
۴۵	• حرف ها و علامت های اختصاری.....
۴۷	نگارش بندها.....
۴۷	۱- مله شخصه یا محوری.....
۴۸	۲- تعداد سطر ها.....
۴۹	۳- تورفتگی تب.....
۵۱	عنوان های اصلی و فرعی.....
۵۲	تمایز عنوان ها.....
۵۲	۱- تفاوت در اندازه حروف.....
۵۲	۲- استفاده از ترتیب عددی.....
۵۳	۳- استفاده از اشکال هندسی.....
۵۵	ارجاع.....
۵۵	۱- یادداشت ها.....
۵۷	۲- ارجاع به منابع.....
۶۱	فهرست منابع.....
۶۱	۱- اطلاعات منبع ها و مأخذها.....
۶۲	۲- روش معرفی منبع ها.....
۶۳	۳- انواع منابع.....
۶۵	۴- تنظیم فهرست.....
۶۷	پیوست ها.....
۶۷	۱ فهرست برخی واژه های مرکب پیوسته.....
۷۳	۲- ضبط مختار برخی واژه های دواملائی.....
۷۵	۳- فهرست برخی معادل های فارسی برای لغت های غربی.....
۷۶	۴ ضبط مختار برخی واژه های دواملائی فرنگی.....
۷۷	۵- فهرست برخی معادل های مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی.....
۷۹	۶ راهنمای موضوعی شیوه نامه.....
۸۳	کتاب شناخت.....

پیشگفتار

هیچ فرد وطن‌خواه فرهنگ‌دوستی بیگانه شدن با زبان شیرین شیخ سعدی شیرازی را نمی‌پسندد و هیچ شیخ سلیم و زیباشناسی دوری از نثر دل‌انگیز خواجه ابوالفضل بیهقی را بر نمی‌تابد. اما همه را به خوبی می‌دانند که آموزش نیازمند بیانی ساده، روان و قابل فهم است. برای این ای نگارش متن‌های آموزشی، علمی و دانشگاهی باید از زبان و بیانی استفاده کرد که از دشواری و پیچیدگی و دیرفهمی پیراسته باشد. نثر پذیرفته و معیار در متن‌های علمی و دانشگاهی، نثری است که:

- دارای جمله‌های ساده و تا حد امکان کوتاه باشد؛
- از عبارت‌های طولانی، پیچیده و دشوار فهم عاری باشد؛
- در آن از واژه‌ها و ترکیب‌های مرده، نامأنوس و سانسنگ استفاده نشده باشد؛
- تا حد امکان از واژه‌های بیگانه پیراسته باشد؛
- از واژه‌ها و عدد‌هایی که به خط فرنگی نوشته شده، عاری باشد؛
- اصول نشانه‌گذاری در آن رعایت شده باشد.

دانشگاه آزاد اسلامی مبلغ و مروج چنین نثری برای کتاب‌ها و مقاله‌های علمی است و در سیاست‌های کلان و راهبردی این دانشگاه، حفظ و گسترش زبان فارسی جایگاهی ویژه دارد. به همین مناسبت معاونت فرهنگی و اجتماعی، تهیه «شیوه‌نامه نگارش دانشگاه آزاد اسلامی» را در برنامه کاری خود قرار داد تا هم وظیفه پاسداری از زبان فارسی را به انجام رساند و هم به نگارش متن‌های دانشگاهی نظم و انسجام بخشد. امید است این شیوه‌نامه که به همت سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی تهیه و منتشر شده، راه را برای رسیدن به این هدف هموار سازد.

مقدمه

همه ما به هنگام گفت‌وگو با افراد، خیلی زود متوجه سطح دانش و خاستگاه اجتماعی آنان می‌شویم و تفاوت‌های گفتاری و رفتاری آنان را درمی‌یابیم. آنچه افراد می‌نویسند، همین خاصیت را دارد. یعنی بر پایه نشانه‌دهنده سطح دانش علمی و ادبی نویسنده است. بنابراین تلاش و ممارست در نگارش یک متن زیبا و روان، امری لازم و ناگزیر است؛ به ویژه در متن‌های دانشگاهی که سادگی و در عین حال رسایی آن هم بسیار ضروری است. توجه به این مهم و انجام پذیرایی از آشفته‌گی و هرج و مرج در نگارش کتاب‌ها و مقاله‌ها و ایجاد هماهنگی و هماهنگی در نگارش متن‌های درسی و تخصصی، مسئولان دانشگاه آزاد اسلامی را بر آن داشت که به تدوین شیوه‌نامه نگارش ویژه این دانشگاه بپردازند. بنابراین خوانندگان گرامی در نظر داشته باشند که:

الف) مخاطبان این شیوه‌نامه استادان، دانشجویان و کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی اند؛

ب) این شیوه‌نامه ویژه تشریفاتی است و پیوستگی و گسستگی متن‌ها در متن‌های نظم، شیوه خاص خود را دارد و در شعر تا حدودی تابع وزن عروضی و نحوه خواندن است؛

پ) در بیان قواعد و ضوابط‌های برگزیده، از ذکر علت خودداری شده است؛

ت) برای ایجاد پیوستگی و همانندی، ناگزیر یکی از دو ضابطه صحیح یا شیوه نگارش برگزیده شده است؛

ث) برای استفاده بهتر از شیوه‌نامه و دسترسی آسان مراجعان، در پایان کتاب راهنمای موضوعی آورده شده است.

با توجه به تعدد روش‌ها و تفاوت سلیقه‌ها، تدوین شیوه‌نامه‌ای که مورد پذیرش همه صاحب‌نظران و متخصصان این فن باشد، کار دشواری است؛ اما اصولی که در این شیوه‌نامه مدنظر قرار گرفت، بی‌تردید مورد پذیرش همگان است. این اصول به اختصار

عبارتند از:

- حفظ چهره خط فارسی؛
- حفظ قواعد آشنا و مرسوم در خط فارسی؛
- خودداری از سره‌نویسی ناشایست و ناخوشایند؛
- پرهیز از افزودن حرف و علامت جدید به مجموعه حروف‌ها و علامت‌های موجود خط فارسی؛
- اندک‌شمار کردن استثناها؛
- آسانی خواندن و نوشتن؛
- آسانی فراگیری و آموزش؛
- جدانویسی با هاک حفظ استقلال واژه‌ها؛
- استفاده از یک خط املائی برای واژه‌های دواملائی.

در تهیه این شیوه‌نامه، از تقدیر نظر سروران گرامی و استادان ارجمند آقایان دکتر علی اشرف صادقی، دکتر مهدی ماحوزی، دکتر اسماعیل آذر، دکتر سید بابک فرزانه، دکتر محمدحسین اشرف، دکتر علی فقیه بیبی، دکتر حسین هاجری، دکتر حسین عبدلی، دکتر حمیدرضا اردستانی و خانم‌ها دکتر فاطمه مامی، دکتر شهین اوجاق‌علی‌زاده، دکتر مریم امیرارجمند و دکتر لیلا کریمی استفاده شد که با ایشان سپاسگزاری می‌شود. همچنین قدردانی خود را از جناب آقای دکتر سید طه هاشمی، معاون محترم دانشجویی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی، دکتر حبیب‌الله اسماعیلی، مدیر محترم فرهنگ و اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی و جناب آقای مهندس سید مصطفی قاسمی، رئیس محترم سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی و همکاران گرامی‌شان ابراز می‌دارم.

امید است انتشار این شیوه‌نامه مورد پسند و پذیرش صاحب‌نظران قرار گیرد و خدمتی هرچند کوچک به زبان و ادب فارسی و جامعه علمی و دانشگاهی ایران باشد.